

Brüsszel, 2018.4.26.
COM(2018) 236 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Európai megközelítés az online félretájékoztatók kezelésére

1. BEVEZETÉS

Európa számára komoly kihívást jelent polgárai kitettsége a nagyléptékű félretájékoztatásnak, ideértve a félrevezető vagy egyenesen hamis információkat.

Nyitott, demokratikus társadalmaink olyan nyilvános eszmecseréken alapulnak, amelyek lehetővé teszik a tájékozott polgárok számára, hogy akaratukat szabadon és tisztességes politikai folyamatok révén fejezhessék ki. A média hagyományosan kulcsszerepet játszik az állami hatóságok elszámoltatásában és azon információk nyújtásában, amelyek lehetővé teszik a polgárok számára, hogy kialakítsák saját véleményüket a társadalmi kérdésekről, valamint aktívan és hatékonyan részt vegyenek a demokratikus társadalomban. Európában a hagyományos médiának számos szabályt kell tiszteletben tartania a pártatlanság, a pluralizmus, a kulturális sokszínűség, a káros tartalmak, a reklámok és a szponzorált tartalmak tekintetében. A szabad és független média megléte a demokrácia alapja az Európai Unióban¹.

Mára az internet mellett, hogy nagy mértékben növelte a polgárok rendelkezésére álló hírek mennyiségét és sokféleségét, egyúttal gyökeresen megváltoztatta a polgárok hírekhez való hozzáféréseinek és viszonyulásának a módját. Napjainkban különösen a fiatalabb felhasználók fő információforrása az online média. A különböző minőségi információk könnyű hozzáférhetőségének egyik potenciális előnye, hogy fokozza a demokratikus folyamatokban való részvétel lehetőségét, és inkluzívabbá teszi azokat.

Az új technológiák azonban – különösen a közösségi médián keresztül – felhasználhatók a félrevezető információk precedens nélküli nagyságrendű, gyorsaságú és célzottságú terjesztésére is, és ily módon személyre szabott információs köröket hoznak létre, továbbá a dezinformációs kampányok erőteljes visszhangkamráivá válnak.

A félretájékoztatás csorbítja az intézményekbe, valamint a digitális és a hagyományos médiába vetett bizalmat, és aláássa demokráciáinkat azáltal, hogy akadályozza a polgárokat abban, hogy megalapozott döntéseket hozzanak. A félretájékoztatás emellett gyakran szolgálja a radikális és szélsőséges eszméket és tevékenységeket. Hátrányosan befolyásolja emellett a véleménynyilvánítás szabadságát, az Európai Unió Alapjogi Chartájában (a továbbiakban: Charta)² foglalt egyik alapvető jogot. A véleménynyilvánítás szabadsága magában foglalja a tömegtájékoztatás szabadságának és sokszínűségének tiszteletben tartását, a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát „anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárokon való tekintet nélkül”.

Az állami szereplőknek a véleménynyilvánítás szabadságával és a médiaszabadsággal kapcsolatos elsődleges kötelezettsége, hogy tartózkodjanak a beavatkozástól és a cenzúrától, valamint hogy kedvező környezetet biztosítsanak az inkluzív és plurális nyilvános eszmecserék számára. A legális tartalmakat, még ha vélhetően ártalmasak is, általában a véleménynyilvánítás szabadsága védi, ezért azokat máshogy kell kezelni, mint az illegális tartalmakat, amelyek esetében akár az eltávolítás is indokolt lehet.

¹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

² A Charta 11. cikke; az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkének (1) bekezdése kötelező erővel ruházza fel a Chartát, és kimondja, hogy az „ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések.”

Ahogy az Emberi Jogok Európai Bírósága is megállapította, ez különösen fontos a választások tekintetében³.

A tömegeket célzó online dezinformációs kampányokat belföldi és külföldi szereplők egyaránt széles körben használják bizalmatlanság és társadalmi feszültségek gerjesztésére, ami komoly következményekkel jár biztonságunk tekintetében. Ezen túlmenően a harmadik országok által végzett dezinformációs kampányok – különösen a kibertámadásokkal együtt – olyan hibrid fenyegetések részét képezhetik, amelyek veszélyeztetik a belső biztonságot, ideértve a választási folyamatokat is. Oroszország katonai doktrínájának például kifejezetten részét képezi az informatikai hadviselés⁴.

A félrevezető információk terjedése a közvélemény manipulálása által a politikai döntéshozatali folyamatokra is hatással van. Belföldi és külföldi szereplők esetében is előfordulhat, hogy félrevezető információkat terjesztenek annak érdekében, hogy manipulálják a szakpolitikai döntéseket, valamint a társadalmi vitákat és viselkedést olyan területeken, mint például az éghajlatváltozás, a migráció, a közbiztonság, az egészségügy⁵ és a pénzügyek. A félretájékoztató csorbíthatja emellett a tudományba és az empirikus bizonyítékokba vetett bizalmat is.

2014-ben a Világgazdasági Fórum megállapította, hogy a modern társadalmak tíz legkiemelkedőbb trendje közé tartozik az online álhírek gyors terjedése⁶.

2016-ban az uniós felhasználók 57 %-a a közösségi média hírgyűjtő portáljain és a keresőmotorokon keresztül olvasott online híreket⁷. Ami a fiatalokat illeti, a 18–24 évesek egyharmada arról számolt be, hogy számukra a közösségi média a hírek fő forrása⁸.

Az európaiak 80 %-a havonta többször találkozott megítélésük szerint hamis vagy félrevezető információkkal. A válaszadók 85 %-a véli úgy, hogy ez a jelenség problémát jelent az országukban⁹.

A tartalmakat terjesztő online platformok – különösen a közösségi média, a videomegosztó szolgáltatások és a keresőmotorok – kulcsszerepet játszanak a félrevezető információk online terjesztésében és felnagyításában. Ezek a platformok eddig nem tettek arányos lépéseket az említett jelenség ellen, és nem kezelték megfelelően a platform-infrastruktúrák manipulatív használatát, valamint a félretájékoztató miatt felmerülő kihívásokat. Némelyikük tett bizonyos korlátozott kezdeményezéseket az online félretájékoztató terjedésének orvoslására, de csak kevés országban, és sok felhasználót kihagytak. Továbbá komoly kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a

³ [Lásd pl. a Bowman kontra Egyesült Királyság ügyet \(141/1996/760/961\)](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134)
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>.

⁴ <https://www.rusemb.org.uk/press/2029>

⁵ A védőoltással kapcsolatos tévovázás területén a Bizottság tanácsi ajánlásra tesz javaslatot, amely konkrét intézkedéseket tartalmaz az e téren tapasztalható félretájékoztató nyomom követésére és kezelésére. Lásd COM (2018)245/2.

⁶ <http://reports.weforum.org/outlook-14/top-ten-trends-category-page/10-the-rapid-spread-of-misinformation-online/>.

⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eurobarometer-internet-users-preferences-accessing-content-online>.

⁸ *Digital News Report 2017*, Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/risj-review/2017-digital-news-report-now-available>.

⁹ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

platformok megfelelően védik-e felhasználóikat a személyes adataik harmadik felek által történő jogosulatlan felhasználása ellen, amint ez a Facebook / Cambridge Analytica körüli, az adatvédelmi hatóságok által jelenleg vizsgált közelmúltbeli eseményekből is kiderül, amelyek során a közösségi oldal uniós felhasználói milliőinak személyes adatait szerezték meg és használták fel választási kontextusban.

A félretájékoztatás térhódítása és a fenyegetés súlyossága egyre növekvő tudatosságot és aggodalmat váltott ki a civil társadalomban mind az uniós tagállamokban, mind pedig nemzetközi szinten. 2015 márciusában az Európai Tanács felkérte a főképviselőt, hogy dolgozzon ki cselekvési tervet Oroszország folyamatban lévő dezinformációs kampányainak kezelésére¹⁰, ami a terveknek megfelelően 2015 szeptembere óta operatív keleti stratégiai kommunikációval foglalkozó munkacsoport (East StratCom Task Force) létrehozását eredményezte. 2017 júniusában az Európai Parlament felhívta a Bizottságot, „hogy készítsen mélyreható elemzést a jelenlegi helyzetről és a jogi keretről az álhírek tekintetében, valamint hogy ellenőrizze a jogalkotáson alapuló beavatkozás lehetőségét a valótlan tartalmak terjesztésének és terjedésének a visszaszorítása érdekében”¹¹. 2018 márciusában az Európai Tanács kijelentette: „A közösségi hálózatok és a digitális platformok tekintetében garantálni kell az átlátható gyakorlatokat, valamint az állampolgárok magánéletének és személyes adatainak a teljes körű védelmét.”¹² A nemzetközi szervezetek által kijelölt különleges előadók 2017-ben elfogadták a *Joint Declaration on Freedom of Expression and "Fake News", Disinformation and Propaganda* (Együttes nyilatkozat a véleménynyilvánítás szabadságáról, a félretájékoztatásról és a propagandáról) című dokumentumot¹³, amely koncentráltan tárgyalja a nemzetközi emberi jogi normák e jelenségre történő alkalmazását.

Számos tagállam jelenleg vizsgálja azon lehetséges intézkedéseket, amelyek segítségével meg lehet védeni a választási folyamatok integritását az online álhírektől, és biztosítható az online politikai reklámok átláthatósága¹⁴.

Egyértelmű azonban, hogy bár a választási folyamatok védelme elsősorban a tagállamok hatáskörébe tartozik, az online félretájékoztatás határokön átnyúló dimenziója európai megközelítést tesz szükségessé a hatékony és összehangolt fellépés biztosítása, valamint az EU, annak polgárai, politikái és intézményei védelme érdekében.

E közlemény kidolgozására a polgárokkal és az érdekeltekkel folytatott széles körű konzultációk figyelembevételével került sor. A Bizottság 2017 végén magas szintű szakértői csoportot hozott létre az ügyvel kapcsolatos tanácsadás biztosítása érdekében. A szakértői csoport 2018. március 12-én terjesztette elő jelentését¹⁵. A Bizottság széles körű nyilvános konzultációs folyamatot indított el, amely a 2 986 választ kapott online

¹⁰ <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/03/20/conclusions-european-council/>

¹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0272+0+DOC+PDF+V0//HU>.

¹² <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2018/03/23/european-council-conclusions-22-march-2018/>.

¹³ *Joint Declaration on Freedom of Expression and "Fake News", Disinformation and Propaganda* (Együttes nyilatkozat a véleménynyilvánítás szabadságáról, a félretájékoztatásról és a propagandáról), <http://www.osce.org/fom/302796?download=true>.

¹⁴ Egyes tagállamok már elfogadtak a politikai hirdetésekre vonatkozó intézkedéseket, vagy tervezik ilyenek elfogadását. Ezek közé tartozik többek között a hamis információkra vonatkozó közelmúltbeli francia törvénytervezet és az olasz szabályozó hatóság által javasolt nem kötelező erejű iránymutatások.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.

kérdőívekből¹⁶, az érdekelt felekkel folytatott strukturált párbeszédéből¹⁷, valamint egy, mind a 28 tagállamra kiterjedő Eurobarométer közvélemény-kutatásból¹⁸ áll.

Ez a közlemény ismerteti a Bizottság véleményét az online félretájékoztatással kapcsolatos kihívásokról. Felvázolja azokat a legfontosabb alapelveket és célkitűzéseket, amelyek iránymutatásul szolgálnak a félretájékoztatással kapcsolatos lakossági tudatosság növeléséhez és a jelenség hatékony kezeléséhez, valamint a Bizottság által e tekintetben meghozni kívánt konkrét intézkedéseket.

2. AZ ONLINE FÉLRETÁJÉKOZTATÁS HATÓKÖRE ÉS OKAI

2.1. Hatókör

A félretájékoztatás olyan igazolhatóan hamis vagy félrevezető információ, amelyet gazdasági haszonszerzés vagy szándékos megtévesztés céljából hoznak létre, hoznak nyilvánosságra és terjesztenek, és amely kárt okozhat a közérdeknek. A közérdeknek okozott károk magukban foglalják azokat a veszélyeket, amelyek a demokratikus politikai és szakpolitikai döntéshozatali folyamatokat, valamint a közjavakat – például az uniós polgárok egészségének, a környezetnek vagy a biztonságnak a védelmét – fenyegetik. Nem tartoznak a félretájékoztatás körébe a jelentéstételi hibák, a szatírák és paródiák, illetve az egyértelműen azonosítható módon pártokhoz köthető hírek és kommentárok. Ez a közlemény nem érinti a szóban forgó kérdésekkel – többek között az illegális tartalmat is magában foglaló félretájékoztatással – kapcsolatos uniós vagy nemzeti szintű jogi szabályokat¹⁹. Ez a közlemény nem érinti továbbá az illegális tartalmakkal kapcsolatos folyamatban lévő megközelítéseket és intézkedéseket, ideértve mindazokat, amelyek a terrorizmussal és a gyermekek szexuális zaklatásával összefüggésbe hozható online tartalmakra irányulnak.

Az európaiak 83 %-a gondolja úgy, hogy az álhírek általánosságban problémát jelentenek a demokrácia számára – 45 % szerint „egyértelműen”, 38 % szerint „bizonyos mértékben”²⁰.

A Bizottság által lefolytatott nyilvános konzultációban részt vevő válaszadók szerint a választások és a bevándorlási politika befolyásolására irányuló szándékos félretájékoztatás az a két fő kategória, amelyek valószínűsíthetően kárt okoznak a társadalom számára. Ezeket szorosan követte az egészségügy, a környezetvédelem és a biztonságpolitika területén tapasztalható félretájékoztatás²¹.

¹⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/epsc/events/high-level-hearing-preserving-democracy-digital-age_en és <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news>.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

¹⁹ A Bizottság ajánlása (2018. március 1.) az illegális online tartalom hatékony kezelésére irányuló intézkedésekről (C(2018) 1177 final), <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-recommendation-measures-effectively-tackle-illegal-content-online>.

²⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-findings-eurobarometer-fake-news-and-online-disinformation>.

²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

2.2. A félretájékoztatás háttere és fő okai

A félretájékoztatás térnyerése gazdasági, technológiai, politikai és ideológiai okokból egyaránt jelentős.

Először is, a félrevezető információk terjedése a gyors változásokkal szembesülő társadalmakat érintő szélesebb körű jelenségek tünete. A gazdasági bizonytalanság, a szélsőségek térhódítása és a kulturális változások aggodalomra adnak okot, táptalajt teremtenek a dezinformációs kampányok számára, amelyek pedig a társadalmi feszültségek, a polarizáció és a bizalmatlanság fokozódásához vezetnek. Befolyásos szervezetek és szereplők – melyek lehetnek a közpolitikai és szakpolitikai vitákban érdekelt vállalkozások, államok vagy nem kormányzati szervezetek, ideértve az EU-n kívülieket is – egyaránt folyamodhatnak a félretájékoztatás eszközeihez a politikai és társadalmi viták manipulálása érdekében. Az oktatási szintek, a demokratikus kultúra, az intézményekbe vetett bizalom, a választási rendszerek inkluzivitása, a pénznek a politikai folyamatokban betöltött szerepe, valamint a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek függvényében a félretájékoztatás hatása eltérő a különböző társadalmakban.

A félretájékoztatás kezelése hosszú távon csak akkor lesz hatékony, ha egyértelmű politikai akarat társul hozzá a demokratikus alapjaink és európai értékeink támaszául szolgáló kollektív ellenálló képesség erősítése érdekében.

Másodszor, a félrevezető információk terjedése egy mélyreható átalakulás alatt álló médiaszektor kontextusában történik. A médiaszektorban működő platformok térnyerése súlyosan érintette az újságírókat és a professzionális médiaorgánumokat, amelyek továbbra is általában igyekeznek kiigazítani üzleti modelljüket és új megoldásokat találni arra, hogy a tartalmak hozzájáruljanak a bevételnöveléshez. Emellett néhány platform bizonyos, hagyományosan a médiaorgánumokhoz tartozó tevékenységeket is elkezdett folytatni, de oly módon bővítve profiljukat a hírgyűjtő és tartalomterjesztő tevékenységgel, hogy ehhez nem építették ki az említett orgánumok szerkesztői kereteit és képességeit. Gazdasági ösztönzőik arra készítetik őket, hogy a hálózati hatások kiaknázásával nagy felhasználói bázist alakítsanak ki, és hogy maximalizálják a felhasználók által az oldalaikon töltött időt azáltal, hogy a kiváltott hatásoktól függetlenül előnyben részesítik az információk mennyiségét azok minőségével szemben.

2010 és 2014 között a hírszolgáltatók nyomtatott sajtóból származó összesített árbevétele 13,45 milliárd EUR-val csökkent, a digitális sajtóból származó árbevétele pedig 3,98 milliárd EUR-val emelkedett: a nettó bevételkiesés 9,47 milliárd EUR (-13%)²². Emellett a hírszolgáltatók arról számolnak be, hogy az ágazat jelenlegi hanyatlása már eddig is szerkesztőségeik bezárásához vagy azok létszámának csökkentéséhez vezetett²³.

Harmadszor, a közösségi hálózatépítő technológiákat manipulálják annak érdekében, hogy az alábbi, egymást követő lépéseken keresztül terjesszék a félrevezető információkat: i. létrehozás; ii. a közösségi vagy más online médián keresztül történő felnagyítás; valamint iii. a felhasználók általi terjesztés.

i. A félrevezető információk létrehozása

²² http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17211.

²³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and-panorama-exception>.

A félretájékoztatás erőteljes és olcsó – emellett gyakran gazdaságilag nyereséges – befolyásolási eszköz. A mai napig a legtöbb ismert ügy írásbeli cikkeket tartalmazott, amelyeket időnként hiteles képek vagy audiovizuális tartalmak egészítettek ki. Azonban már rendelkezésre állnak olyan új, megfizethető és könnyen használható technológiák, amelyek segítségével hamis képeket és audiovizuális tartalmakat (úgynevezett *deepfake* anyagokat) lehet létrehozni, és mindez hatásosabb eszközöket kínál a közvélemény manipulálásához.

ii. A közösségi vagy más online médián keresztül történő felnagyítás

Különböző tényezők termékeny talajt biztosítanak az online félretájékoztatás számára. A félretájékoztatás térnyerésének mechanizmusára az alábbiak jellemzők:

- Algoritmusalapú: Az információk megjelenítése során a prioritási rendszer kialakításához az algoritmusok olyan kritériumokat alkalmaznak, amelyek a platformok üzleti modelljére épülnek, valamint azoknak a személyre szabott és szenzitív tartalmaknak az előtérbe helyezésére, amelyek normál esetben a legnagyobb valószínűséggel hívják fel magukra a figyelmet és ösztönzik a felhasználók közötti megosztást. A személyre szabott tartalmak hasonló gondolkodású felhasználók közötti megosztásának megkönnyítésével az algoritmusok közvetett módon fokozzák a polarizálást és erősítik a félretájékoztatás hatásait.
- Reklámvezérelt: A jelenlegi digitális reklámmodell gyakran kattintás alapú, ami elősegíti a szenzációs és virális tartalmak terjedését. Ez a modell az olyan ügynökségek által működtetett reklámhálózatokra támaszkodik, amelyek algoritmikus döntéshozatal alapján biztosítják a reklámok valós idejű elhelyezését. Mindez megkönnyíti a reklámok elhelyezését azokon az internetes oldalakon, amelyek olyan szenzációhajhász tartalmakat – többek között félrevezető információkat – tesznek közzé, amelyek a felhasználók érzelmeire hatnak.
- Technológiaalapú: Az online technológiák – például a robotoknak is nevezett automatizált szolgáltatások – mesterségesen felerősítik a félrevezető információk terjedését. E mechanizmusokat nem valós személyekhez tartozó, szimulált profilok (hamis felhasználói fiókok) is támogathatják, amelyeket olykor tömegesen hoznak létre (ld. „troll-gyárak”).

iii. A felhasználók általi terjesztés

Maguk a felhasználók is szerepet játszanak a félrevezető információk terjesztésében, amelyek ily módon gyorsabban terjednek a közösségi médiában, mivel a felhasználók hajlamosak arra, hogy előzetes ellenőrzés nélkül megosszák a tartalmakat. Az online tartalmak egyre növekvő mennyisége és áramlási sebessége növeli a félrevezető információk válogatás nélküli megosztásának kockázatát.

Bár a legnépszerűbb hírportálok havi szinten átlagosan több olvasóhoz jutnak el, az álhírek virálisabban terjednek. Franciaországban például egy hamis hírszolgáltató

havonta átlagosan több mint 11 millió interakciót generált, ötször annyit, mint az ismert hírmárkák²⁴.

A nyilvános konzultációban részt vevő válaszadók úgy vélték, hogy az online médián keresztül a következő okokból terjednek könnyebben a félrevezető információk: az olvasók érzelmeire hatnak (88 %), befolyásolhatják a nyilvános eszmecseréket (84 %), és egyik céljuk az, hogy bevételeket generáljanak (65 %)²⁵.

3. EURÓPAI MEGKÖZELÍTÉS AZ ONLINE FÉLRETÁJÉKOZTATÁS KEZELÉSÉRE

Tekintettel a kérdés összetettségére és a digitális környezetben végbemenő fejlesztések gyors ütemére, a Bizottság úgy véli, hogy minden szakpolitikai válasznak átfogónak kell lennie, folyamatosan értékelnie kell a félretájékoztatás jelenségét, és annak alakulása fényében ki kell igazítania a szakpolitikai célkitűzéseket.

Nem lehet elvárni, hogy egyetlen megoldás kezelni tudja a félretájékoztatással kapcsolatos valamennyi kihívást. Ugyanakkor a tétlenség sem opció.

A Bizottság véleménye szerint a következő átfogó elveket és célkitűzéseket kell figyelembe venni a félretájékoztatás kezelését célzó intézkedések tervezése során:

- Először is javítani kell az átláthatóságot az információk forrása, előállítása, szponzorálása, terjesztése és célzottsága tekintetében annak érdekében, hogy a polgárok értékelni tudják az általuk elért online tartalmakat, és fény derüljön a vélemények manipulálására irányuló esetleges kísérletekre.
- Másodsor, a magas színvonalú újságírás és a médiaműveltség támogatása, valamint az információk létrehozói és terjesztői közötti kapcsolat egyensúlyának helyreállítása révén elő kell mozdítani az információk sokféleségét annak érdekében, hogy a polgárok képesek legyenek kritikus gondolkodáson alapuló, megalapozott döntéseket hozni.
- Harmadszor, javítani kell az információk hitelességét megbízhatóságuk minősítése révén, elsősorban hitelt érdemlő figyelmeztető jelölések alkalmazásával, valamint az információk nyomkövethetőségének és a befolyásos adatszolgáltatók azonosításának javításával.
- Negyedszer, inkluzív megoldásokat kell kidolgozni. A hatékony hosszú távú megoldásokhoz szükség van a tudatosság és a médiaműveltség növelésére, az érdekelt felek széles körű részvételére, valamint az állami hatóságok, az online platformok, a hirdető, a figyelmeztető jelölések megbízható használói, az újságírók és a médiacsoportok közötti együttműködésre.

Az összegyűjtött adatok alapján a Bizottság a következő intézkedéseket kívánja meghozni. A szóban forgó intézkedések kiegészítik az általános adatvédelmi rendeletet, amely 2018. május 25-től alkalmazandó az egész EU-ban, és amely megerősíti az online

²⁴Measuring the reach of "fake news" and online disinformation in Europe (Az álhírek és az online félretájékoztatás hatásainak mérése Európában) Reuters Institute <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/measuring-reach-fake-news-and-online-disinformation-europe>.

²⁵<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

platformok felhasználói személyes adatainak védelmét²⁶. Az általános adatvédelmi rendelet egyértelművé teszi a hozzájárulás fogalmát, és magában foglalja az adatkezelés átláthatóságának kulcsfontosságú elvét. Tisztázza és harmonizálja azokat a feltételeket, amelyek mellett mód nyílik a személyes adatok további megosztására („további adatkezelés”).

3.1. Átláthatóbb, megbízhatóbb és elszámoltathatóbb online ökoszisztéma

A félrevezető információk létrehozását, felnagyítását és terjesztését lehetővé tevő mechanizmusok az átláthatóság és a nyomkövethetőség hiányát használják ki a meglévő platformok ökoszisztémájában, valamint az algoritmusok és az online reklámmodellek hatására építenek. Ezért szükséges a következők előmozdítása: megfelelő változások a platformok működésében, felelősségteljesebb információs ökoszisztéma, a tényellenőrzési képességek és a félretájékoztatással kapcsolatos kollektív tudás bővítése, valamint az új technológiák használata annak érdekében, hogy javuljon az információk létrehozásának és online terjesztésének módja.

3.1.1. Az online platformok gyors és hatékony működése a felhasználók félretájékoztatástól való védelme érdekében

Egyre nagyobb elvárások vannak arra vonatkozóan, hogy az online platformok ne csupán teljesítsék az uniós és a nemzeti jog szerinti kötelezettségeiket, hanem emellett kulcsszerepükre tekintettel kellő felelősséggel működjenek a biztonságos online környezet biztosítása és a felhasználók félretájékoztatástól való védelme érdekében, valamint azért, hogy a felhasználók különböző politikai nézeteket ismerhessenek meg.

Összességében a platformok nem biztosították kellőképpen a politikai hirdetések és a szponzorált tartalmak átláthatóságát. Nem bocsátottak rendelkezésre elegendő információt a stratégiai terjesztési technikák – mint például az üzeneteket népszerűsítő fizetett véleményvezérek és/vagy robotok – alkalmazásáról. Ez a kezdeményezések egyik fő mozgatórugója volt bizonyos tagállamokban és harmadik országokban, amelyek az online politikai hirdetések átláthatóságára vonatkozó intézkedéseket fogadtak el.

A Bizottság felhívja a platformokat, hogy meghatározó módon fokozzák erőfeszítéseiket az online félretájékoztatás kezelése érdekében. A Bizottság véleménye szerint az önszabályozás hozzájárulhat a szóban forgó erőfeszítések megvalósításához, amennyiben végrehajtása és nyomon követése hatékony módon történik.

E célból a Bizottság támogatni fogja egy ambiciózus gyakorlati kódex kidolgozását, amely a magas szintű szakértői csoport által javasolt kulcsfontosságú elvekre²⁷ épül, és arra ösztönzi az online platformokat és a reklámpárt, hogy kötelezzék el magukat következő célkitűzések megvalósítása mellett:

- Jelentősen javítani kell a hirdetések elhelyezésének ellenőrzését, különös tekintettel a félrevezető információkat közlétezők bevételeinek csökkentésére és a politikai hirdetések célközönségének kiválasztásához rendelkezésre álló lehetőségek korlátozására;

²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

²⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>, a magas szintű szakértői csoport jelentésének 32. oldala.

- Biztosítani kell a szponzorált tartalmak átláthatóságát, különösen a politikai, illetve a volumenalapú hirdetések esetében; ezt olyan adattárakkal kell kiegészíteni, amelyek átfogó információkat tartalmaznak a szponzorált tartalmakra vonatkozóan, mint például a tényleges szponzor kiléte, a felhasznált összegek és a célközönség kiválasztásához alkalmazott kritériumok. Hasonló mechanizmusokat kell bevezetni annak érdekében, hogy a felhasználók megértsék a célközönségeként történő kiválasztásuk mögött rejlő okokat;
- Fokozni és láttatni kell a hamis felhasználói fiókok törlésére irányuló erőfeszítések hatékonyságát;
- Meg kell könnyíteni a felhasználók számára a tartalmak értékelését a tartalomforrások objektív kritériumokon alapuló és a médiaszövetségek által jóváhagyott megbízhatósági mutatói segítségével, tiszteletben tartva az újságírói elveket és folyamatokat, valamint a médiatulajdonlás és az ellenőrzött személyazonosságok átláthatóságát;
- A megbízható tartalmak fellelhetőségének javítása révén csökkenteni kell a félrevezető információk láthatóságát;
- Egyértelmű jelölési rendszereket és szabályokat kell kialakítani a robotokra vonatkozóan, és biztosítani kell, hogy tevékenységük ne legyen összetéveszthető az emberi interakciókkal;
- Olyan eszközöket kell biztosítani a felhasználók részére, amelyek lehetővé teszik, hogy testreszabott és interaktív online tapasztalatokra tegyenek szert annak érdekében, hogy könnyebben fedezhessék fel a tartalmakat és férjenek hozzá az alternatív nézőpontokat ismertető különböző hírforrásokhoz; könnyen hozzáférhető eszközöket kell a rendelkezésükre bocsátani a félrevezető információk bejelentéséhez;
- Biztosítani kell, hogy az új online szolgáltatások beépített védelmet foglaljanak magukban a félretájékoztató ellen; ennek például részletes információkat kell tartalmaznia a tartalom megjelenítés során prioritásokat felállító algoritmusok viselkedéséről és a tesztelési módszerek kidolgozásáról;
- A felhasználói adatok védelme, az üzleti titkok és a szellemi tulajdon tiszteletben tartása mellett hozzáférést kell adni a megbízható tényellenőrző szervezeteknek és tudományos köröknek a platformadatokhoz (nevezetesen alkalmazásprogramozási interfészeken keresztül) annak érdekében, hogy jobban megértsék a kapcsolódó algoritmusok működését, jobban tudják elemezni és nyomon követni a félretájékoztató dinamikáját, valamint annak a társadalomra gyakorolt hatását.

Az e célokat szolgáló intézkedéseknek szigorúan tiszteletben kell tartaniuk a véleménynyilvánítás szabadságát, és olyan biztosítékokat kell tartalmazniuk, amelyek megakadályozzák a visszaélészerű felhasználást, például a kritikus, satirikus, eltérő vagy megbotránkoztató tartalom cenzúrázását²⁸. Emellett szigorúan tiszteletben kell tartaniuk a Bizottság elkötelezettségét a nyílt, biztonságos és megbízható internet iránt.

²⁸ Ahogy az Emberi Jogok Európai Bírósága is megállapította, a véleménynyilvánítás szabadsága nemcsak az elfogadott vagy ártalmatlan információkra vagy eszmékre vonatkozik, hanem azokra is, amelyek

A Bizottság össze fog hívni egy, **a félretájékoztatással foglalkozó többoldalú fórumot**, amely hatékony együttműködési keretet teremt az érdekelt felek – úgymint az online platformok, a reklámpiar és a főbb hirdető, valamint a média és a civil társadalom képviselői – számára, és biztosítja a félretájékoztatással szembeni fellépés koordinálására és fokozására irányuló erőfeszítések összehangolását. Ez a fórum nem azonos az online terrorizmussal foglalkozó uniós internetes fórummal. A fórum első feladataként 2018 júliusáig közzétesz egy, **az egész Unióra kiterjedő gyakorlati kódexet a félretájékoztatásról** azzal a céllal, hogy annak már 2018 októberére mérhető hatása legyen. A Bizottság az érdekeltekkel folytatott széles körű konzultáció útján, valamint a fenti célkitűzéseken alapuló fő teljesítménymutatók alapján fogja értékelni a kódex végrehajtását. Amennyiben az eredmények nem bizonyulnak kielégítőnek, a Bizottság további intézkedéseket javasolhat, a szabályozási jellegű intézkedéseket is ideértve.

3.1.2. Ezzel párhuzamosan a Bizottság **tanulmányt fog készíteni az uniós szabályok alkalmazhatóságának és a szponzorált online tartalmak azonosításával kapcsolatos esetleges hiányosságoknak a vizsgálatáról**. Ebben az összefüggésben értékelni fogja a szponzorált online tartalmak lehetséges azonosítási eszközeinek hatékonyságát is. A tények ellenőrzésének, a kollektív ismereteknek és a félretájékoztatás nyomon követésének megerősítése

A tényellenőrök a média értékláncának szerves elemeként, a tények és bizonyítékok alapján ellenőrzik és értékelik a tartalom hitelességét. Elemzik továbbá az információlétrehozás és -terjesztés forrásait és folyamatait. A tényellenőrök hitelessége függ a függetlenségüktől, valamint a szigorú etikai és átláthatósági szabályoknak való megfelelésüktől.

Az egészséges digitális ökoszisztéma alapvető követelménye az erős és független tényeken alapuló, sűrű hálózat kialakítása. A tényellenőröknek magas követelmények alapján kell működniük, mint például a Nemzetközi Tényellenőrző Hálózat *Magatartási Kódexében*²⁹ foglaltak.

Emellett a félretájékoztatás számos szempontját nem elemzik teljes körűen, és továbbra is korlátozott az online platformok adataihoz való hozzáférés. A hatékony válaszhoz szilárd tényekre és bizonyítékokra van szükség a félrevezető információk terjesztése és hatása tekintetében. A tényeken alapuló és a tudományos kutatók által végzett további adatgyűjtésnek és elemzésnek a következő tevékenységeket kell magában foglalnia:

- A nagyságrend, a technikák és az eszközök folyamatos nyomon követése, valamint a félrevezető információk pontos jellege és lehetséges hatása;
- A digitális amplifikációhoz hozzájáruló félretájékoztatási mechanizmusok azonosítása és feltérképezése;

„sértének, megbotránkoztatnak vagy zavarnak”. 5493/72. sz., *Handsyde kontra Egyesült Királyság* ítélet (1976. december 7), 49. pont.

²⁹ A Nemzetközi Tényellenőrző Hálózat (IFCN) Magatartási Kódexe olyan szervezetek számára készült, amelyek rendszeresen nyilvánosságra hozzák a nyilvános adatok, valamint a főbb intézmények és a társadalom érdeklődésére számot tartó és az egyéb széles körben elterjedt állítások pontosságára vonatkozó pártatlan jelentéseket (<https://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>).

- A források átláthatóságára vonatkozó tisztességes, objektív és megbízható mutatók kialakításához való hozzájárulás; valamint
- Tudásmegosztás a hírmédiával, a platformokkal és az állami hatóságokkal annak érdekében, hogy a közvélemény figyelmét felhívják a félretájékoztató problémájára.

Kulcsfontosságú követelmény az online platformok adataihoz való jobb hozzáférés, valamint az információk elemzésére és cseréjére szolgáló biztonságos tér biztosítása.

Első lépésként a Bizottság támogatni fogja egy, a tényellenőrök számára létrehozott független európai hálózat létrehozását, amelynek célja a közös munkamódszerek kidolgozása, a bevált gyakorlatok cseréje, a lehető legszélesebb körű lefedettség elérése az EU-ban, valamint a közös tényellenőr és kapcsolódó tevékenységekben való részvétel. A hálózat meghívást kap arra, hogy részt vegyen a félretájékoztató foglalkozó többoldalú fórumon. Az együttműködés lehetővé tétele érdekében a Bizottság online eszközöket (pl. védett megosztott tér) bocsát a hálózat rendelkezésére.

Második lépésként a Bizottság egy, a félretájékoztatóról szóló biztonságos európai online platformot fog létrehozni a tényellenőrök független európai hálózatának, valamint a releváns tudományos kutatóknak a támogatására. A platformnak határokon átnyúló adatgyűjtési és elemzési eszközöket, valamint az uniós szintű nyílt adatokhoz – például megbízható statisztikai információkhoz – való hozzáférést kell biztosítania. Ez lehetővé teszi a hálózat számára, hogy megbízható bejelentőként működjön. Elősegíti továbbá az online félretájékoztató mélyebb megértését, valamint az elterjedésének további korlátozására irányuló, tényeken alapuló stratégiák kidolgozását. E célból a Bizottság fontolóra veszi az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz igénybevételét és épít a Biztonságosabb internet program végrehajtása során szerzett tapasztalatokra.

3.1.3. Az online elszámoltathatóság előmozdítása

Az elszámoltathatóság, valamint az azonosítható szolgáltatókba vetett bizalom növelése, valamint a felelősségteljesebb online magatartás ösztönzése érdekében elengedhetetlen a félrevezető információk forrásának azonosítása annak biztosítása révén, hogy annak nyomomonkövethetősége teljes egészében biztosítva legyen. Például a felhasználó dönthet úgy, hogy csak kellően azonosított online platformokon lép kapcsolatba másokkal.

E célból az elektronikus azonosításról szóló rendelet³⁰ olyan kiszámítható szabályozási környezetet biztosít az elektronikus azonosítás, hitelesítés és bizalmi szolgáltatások online, határokon átnyúló használata, elismerése és érvényesítése számára, amelyre támaszkodni lehetne az információszolgáltatók legszigorúbb biztonsági és adatvédelmi normák alapján történő biztonságos azonosítására szolgáló rendszerek fejlesztésének és önkéntes használatának előmozdítása során, ideértve az ellenőrzött álnevek használatának eseteit.

A rosszindulatú online magatartásformák vizsgálatának megkönnyítése érdekében, amint azt a kiberbiztonságról szóló, 2017 szeptemberében bemutatott közös közlemény is jelzi, a Bizottság továbbra is támogatni fogja az internetprotokoll 6-os verziójának (IPv6) alkalmazását, amely lehetővé teszi az egyes internetprotokoll-címek egyetlen

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 910/2014/EU rendelete (2014. július 23.) a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről.

felhasználóhoz történő hozzárendelését. A Bizottság a Bejegyzett Nevek és Számok Internetszervezete (ICANN) által tett erőfeszítésekkel összhangban, valamint az adatvédelmi szabályoknak teljes mértékben megfelelően további erőfeszítéseket tesz a domainneveket és IP-címeket tartalmazó WHOIS rendszer³¹ működésének, elérhetőségének és pontosságának a javítására.

A Bizottság ösztönözi fogja az eIDAS együttműködési hálózatot, hogy a platformokkal együttműködve előmozdítsa az olyan önkéntes online rendszereket, amelyek lehetővé teszik a megbízható elektronikus azonosítási és hitelesítési eszközök, köztük az elektronikus azonosításról szóló rendelet szerinti ellenőrzött álnevek azonosítását.

Ezek együttesen hozzájárulnának a számítástechnikai támadások korlátozásához is, amelyeket gyakran kombinálnak a hibrid fenyegetésekkel kapcsolatos dezinformációs kampányokkal.

3.1.4. Az új technológiák hasznosítása

A kialakulóban lévő technológiák tovább fogják változtatni az információk előállításának és terjesztésének módját, ugyanakkor hosszabb távon központi szerepet játszhatnak a félretájékoztató kezelésében. Például:

- A megfelelő emberi felügyelet alá tartozó mesterséges intelligencia döntő fontosságú lesz a félrevezető információk ellenőrzéséhez, azonosításához és megjelöléséhez;
- Az elérhető, testre szabható és interaktív online tapasztalatokat lehetővé tevő médiatechnikák segítséget nyújthatnak a polgárok számára abban, hogy felfedezzék a tartalmakat és felismerjék a félrevezető információkat;
- Az innovatív technológiák, mint például a blokklánc, segíthetnek a tartalom integritásának megőrzésében, az információk megbízhatóságának és/vagy forrásainak validálásában, az átláthatóságot és a nyomonkövethetőség lehetővé tételében, valamint az interneten megjelenő hírekbe vetett bizalom erősítésében. Ez kombinálható a megbízható elektronikus azonosítás, hitelesítés és az ellenőrzött álnevek használatával; valamint
- A kontextust tekintve releváns információkat – ideértve az adatforrások pontosságát és minőségét is – kezelő kognitív algoritmusok javítják a keresési eredmények relevanciáját és megbízhatóságát.

A Bizottság aktív a kialakulóban lévő technológiák területén, különösen az új generációs internetre irányuló kezdeményezés³² révén.

A Bizottság teljes mértékben kiaknázza a Horizont 2020 munkaprogramot e technológiák mobilizálására. A fentiekén túl a Bizottság azt is megvizsgálja, hogy milyen további támogatás áll rendelkezésre az olyan eszközök bevetéséhez, amelyek célja a félretájékoztató elleni küzdelem, a nagy hatású innovációs tevékenységek piacra jutásának felgyorsítása, valamint a kutatók és a vállalkozások partnerségének ösztönzése.

³¹ <https://whois.icann.org/en>

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/next-generation-internet-initiative>.

3.2. Biztonságos és ellenállóképes választási folyamatok

A demokrácia alapját képező választási folyamatok biztonsága különös figyelmet igényel. A félrevezető információk ma már egy olyan szélesebb eszköztár – például a honlapok feltörése vagy eltávolítása, illetve a politikusokkal kapcsolatos személyes információkhoz való hozzáférés és azok továbbítása – részét képezik, amely a választási folyamatok manipulálására szolgál. Az internetes műveletek felhasználhatók a nyilvános információk integritásának veszélyeztetésére és a félrevezető információk forrása azonosításának megakadályozására. Ez kritikus fontosságú a választási kampányok során, ahol a sűrű ütemezés megakadályozhatja a félrevezető információk időben történő észlelését és az azokra történő reagálást.

Az elmúlt években legalább 18 országban a választások során derült fény online manipulációra és a félretájékoztatási taktikákra, és „a félretájékoztatási taktikák a hetedik egymást követő évben is hozzájárultak az internet szabadságának általános hanyatlásához”³³.

A 2019. évi európai parlamenti választások fényében a Bizottság arra ösztönözte³⁴ az illetékes nemzeti hatóságokat, hogy határozzák meg azokat a bevált gyakorlatokat, amelyek lehetővé teszik a számítógépes támadásoknak és a félrevezető információknak a választás folyamatát veszélyeztető kockázatainak az azonosítását, enyhítését és kezelését. A hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló irányelv (kiberbiztonsági irányelv) alapján létrehozott együttműködési csoportban a tagállamok megkezdték a választási folyamatokhoz használt hálózati és információs rendszerek kiberbiztonsággal kapcsolatos jelenlegi európai kezdeményezéseinek feltérképezését azzal a céllal, hogy önkéntes iránymutatást dolgozzanak ki.

A 2018. november 26–27. között megrendezésre kerülő Alapjogi Kollokvium a „Demokrácia” témájára fog összpontosítani. Az inkluzív és egészséges demokratikus társadalmak kulcsfontosságú összetevői – többek között a digitalizáció által a tájékozott és pluralista demokratikus vitához és a propaganda negatív hatásainak megvitatásához kapcsolódó lehetőségek és kihívások – megvitatásra kerülnek.

A Bizottság folyamatos párbeszédet kezdeményez annak érdekében, hogy támogassa a tagállamokat a demokratikus választási folyamatot érintő kockázatok kezelésében a kibertámadások és a félretájékoztatás terén, különös tekintettel a tagállami választási folyamatokra és a 2019. évi európai választásokra. Ez a következőkre terjed ki:

- a választási legjobb gyakorlatokról szóló, 2018. április 25–26-án tartott konferencia keretében a tagállamokkal folytatott első információcsere megfelelő nyomon követése;
- az Európai Unió Hálózat- és Információbiztonsági Ügynökséggel együtt minden szükséges támogatás megadása a Kiberbiztonsági Együttműködési Csoport által a választások kiberbiztonsága terén végzett munkához. 2018 végéig a csoportnak össze kell állítania a tagállamok által a választási életciklusuk biztosítása érdekében végrehajtható gyakorlati ajánlások és intézkedések gyűjteményét.

³³ A 2017. évi jelentés az internet szabadságáról, Freedom house, <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017>.

³⁴ A Bizottság ajánlása (2018. február 14.) a 2019. évi európai parlamenti választások európai jellegének és hatékony lebonyolításának elősegítéséről, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A045%3ATOC>.

– magas szintű konferencia rendezése a tagállamok részvételével a kiberbiztonsággal kapcsolatos fenyegetésekről a 2018 végén a biztonsági unióval foglalkozó munkacsoport égisze alatt.

3.3. Az oktatás és a médiaműveltség előmozdítása

A kritikus és digitális kompetenciák egész életen át tartó fejlesztése – különösen a fiatalok számára – elengedhetetlen ahhoz, hogy társadalmaink ellenállóbbá váljanak a félretájékoztatással szemben.

A Bizottság által 2018 januárjában elfogadott digitális oktatási cselekvési terv³⁵ kiemeli azokat a kockázatokat, amelyeket a félretájékoztatás jelent az oktatók és a diákok számára, valamint rámutat az összes tanuló digitális készségeinek és kompetenciáinak a formális és a nem formális oktatásban egyaránt való fejlesztésének sürgető szükségességére. A Bizottság által kidolgozott Lakossági Digitális Kompetenciakeret meghatározza az összes tanuló számára szükséges készségek széles skáláját, az információs és az adatolvasási készségtől kezdődően egészen a digitális tartalmak létrehozásáig és az online biztonság és jóllét kérdéseiéig³⁶.

A nyilvános konzultációban részt vevő válaszadók többsége úgy vélte, hogy a felhasználók képzése és online információkhoz való jobb hozzáférése, valamint a felhasználók tájékoztatása abban az esetben, ha a tartalom létrehozása vagy terjesztése robot segítségével történik, olyan, az online platformok által meghozható intézkedések, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a félrevezető információk terjedésének megakadályozására³⁷.

A félretájékoztatás határokon átnyúló dimenziója miatt az EU szerepet játszik a bevált gyakorlatok tagállami terjesztésében a polgárok ellenálló képességének növelése érdekében, és a Bizottság tovább erősítheti a fiatalokat és a felnőtteket célzó fellépéseit:

- A Bizottság irányítja a médiaműveltségi szakértői csoportot, és támogatja az olyan kísérleti projekteket, mint például az „Egyetemes médiaműveltség”³⁸.
- Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv elismeri a médiaműveltség fontosságát³⁹, és annak felülvizsgálata a tagállami hatóságok által a médiaműveltség terén hozott intézkedések nyomán követésére irányul⁴⁰.
- A Bizottság számos olyan kezdeményezést támogat, többek között az Erasmus + programon keresztül, az internet biztonságára, a digitális jóllétre és a digitális készségekre vonatkozóan, amelyek célja, hogy a polgárok – különösen a fiatalok

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0022&from=EN>

³⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>.

³⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

³⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2016-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>

³⁹ Az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv kimondja, hogy „a médiatudatosság fejlesztését a társadalom valamennyi szegmensében elő kell mozdítani, és a haladást szorosan figyelemmel kell kísérni” ((47) preambulumbekzdés).

⁴⁰ Általános megközelítésben a Tanács kötelezettséget vállalt arra, hogy a tagállamoknak elő kell mozdítaniuk és meg kell hozniuk a médiaműveltségi készségek fejlesztését célzó intézkedéseket. Jelenleg a társjogalkotók vitatják meg ezt a követelményt az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv felülvizsgálatának részeként.

– digitális környezettel kapcsolatos kritikus tudatosságát ösztönözzék, ami viszont elősegíti a digitális médiaműveltség erősítését.

- A tagállamok, a szociális partnerek és az oktatási szervezetek az EU digitális készségekkel és kompetenciákkal foglalkozó munkacsoportja⁴¹ révén megosztják a digitális oktatással kapcsolatos tapasztalatokat és bevált gyakorlatokat.
- A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy mozgósítsák erőforrásaikat és oktatási politikájukba foglalják bele a digitális polgársággal, a médiaműveltséggel, az online környezettel kapcsolatos kritikus gondolkodási képesség fejlesztésével, valamint a félretájékoztatási tevékenységekkel és online amplifikációs technikákkal kapcsolatos figyelemfelkeltő tevékenységeket. E tekintetben létfontosságú a tanárok támogatása, beleértve a képzést és a bevált gyakorlatok megosztását.

Ezenkívül a Bizottság:

- *arra ösztönzi a független tényellenőröket és a civil társadalmi szervezeteket, hogy készítsenek oktatási anyagokat az iskolák és oktatók részére;*
- *kiegészíti a #SaferInternet4EU⁴² kampányt az online félretájékoztatásra irányuló célzott kezdeményezésekkel;*
- *megszervezi a médiaműveltség európai hetét a tudatosság növelése és az érintett szervezetek közötti határokon átnyúló együttműködés támogatása céljából;*
- *jelentést tesz a médiaműveltségről az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv alkalmazása kapcsán;*
- *együttműködik a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezettel a nemzetközi tanulói teljesítménymérés keretében annak érdekében, hogy feltérképezze, lehetséges-e a médiaműveltség hozzáadása a Szervezet által az összehasonlító jelentéseiben használt kritériumokhoz;*
- *tovább ösztönzi a digitális készségekkel és munkahelyekkel foglalkozó koalíció⁴³ munkáját a digitális készségek – többek között a társadalmi részvétel – támogatása érdekében;*
- *folytatja a digitális oktatási cselekvési terv⁴⁴ végrehajtását és továbbra is támogatja azon kezdeményezéseket – például a „digitális lehetőségek” elnevezésű kísérleti programot⁴⁵ – amelyek célja a digitális készségek megerősítése és az európai polgárok – különösen a fiatalabb generáció – tudatosságának növelése, valamint a közös értékek és az integráció előmozdítása.*

⁴¹ https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/digital-skills-competences_en

⁴² <https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/saferinternet4eu>.

⁴³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/specific-actions-digital-education-action-plan>.

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job>.

3.4. A színvonalas újságírás támogatása a demokratikus társadalom alapvető elemeként

A hírekkel foglalkozó minőségi média – beleértve a közmédiát is – és az újságírás fontos szerepet játszik abban, hogy a polgárok színvonalas és változatos információkat kapjanak. A pluralista és sokszínű médiakörnyezet biztosítása révén képesek észlelni, ellensúlyozni és felhívítani a félrevezető információkat.

A gyorsan változó digitális környezetben intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy további támogatást nyújtsunk a minőségi újságírás számára, erősítsük a színvonalas offline és online újságírás kulcsfontosságú társadalmi és demokratikus szerepébe fektetett bizalmat, és ösztönözzük a minőségi hírmédiumokat az újságírás innovatív formáinak feltárására.

Az Eurobarométer felmérés szerint a polgárok a hagyományos médiát tekintik a legmegbízhatóbb hírforrásoknak: rádió (70 %), televízió (66 %), nyomtatott újságok és hírmagazinok (63 %). A legkevésbé megbízhatónak tekintett hírforrások az internetes videotárhelyek (27 %) és az online közösségi hálózatok (26 %). A fiatalabb válaszadók nagyobb valószínűséggel bíznak meg az interneten elérhető hírekben és információkban⁴⁶.

A média és az online platformok közötti kapcsolatot is egyensúlyba kell hozni. Ezt megkönnyíti majd az uniós szerzői jogi reform gyors jóváhagyása, amely javítani fogja a kiadók helyzetét, és biztosítja a bevételeknek a jogtulajdonosok és a platformok közötti méltányosabb elosztását, segítve különösen a médiaorgánumokat és újságírókat abban, hogy a tartalmak hozzájáruljanak a bevételnöveléshez.

Az újságíróknak és a médiszakembereknek teljes mértékben élniük kell az új technológiák által kínált lehetőségekkel és tovább kell fejleszteniük digitális készségeiket, amelyek – a tényfeltárás és az ellenőrzés megerősítése céljából – lehetővé teszik számukra az adat- és a közösségimédia-elemzés felhasználását.

Végezetül a média és a közszolgálati média állami támogatása nagyon fontos a magas színvonalú tájékoztatás és az újságírás közérdekű védelme szempontjából. A közös uniós érdeket szolgáló célkitűzések – például a média szabadsága és sokszínűsége – elérésére irányuló tagállami támogatási intézkedéseket az uniós állami támogatási szabályokkal összeegyeztethetőnek nyilvánították, amint azt a médiatámogatásról szóló bizottsági határozatok⁴⁷ is bizonyítják.

A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy vizsgálják meg a minőségi újságírás fenntarthatóságát akadályozó piaci hiányosságok kezelésére szolgáló horizontális

⁴⁶ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

⁴⁷ A Bizottság jóváhagyta az új ügynökségeknek szóló támogatásokat (pl. SA.30481, az Agence France-Pressnek (AFP), Franciaország nyújtott állami támogatás, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_30481), az általános sajtótámogatási rendszereket (pl. SA.36366, Az írott sajtó területén történő gyártás és innováció javára nyújtandó támogatási program, Dánia, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_36366), valamint a korlátozott reklámbevétel eredményező sajtótermékeket támogató rendszereket (pl. SA.47973, a franciaországi sajtótámogatásról szóló 2015. évi rendelet, Franciaország, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_47973).

támogatási programokat, valamint a konkrét tevékenységek – például újságírók képzése, szolgáltatás- és termékinnováció – támogatását célzó intézkedéseket.

A jelenlegi szabályok⁴⁸ pontosítják azokat a feltételeket, amelyek mellett a tagállamok állami támogatást nyújthatnak. Az állami támogatások végrehajtásának átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá tétele érdekében a Bizottság nyilvánosan hozzáférhetővé teszi az online adattárat, hivatkozással az alkalmazandó állami támogatásra vonatkozó szabályokra és a releváns precedensekre. Ezen túlmenően a tagállamok által nyújtott támogatásokra vonatkozó, rendszeresen frissített információk hozzáférhetőek lesznek az átláthatósági nyilvánvtartásban.⁴⁹

A Bizottság 2018-ban az adatvezérelt sajtómédián keresztül **felhívást fog közzétenni az uniós ügyekkel kapcsolatos minőségi hírtartalmak előállítására és terjesztésére vonatkozóan.**

A folyamatban lévő projektekre alapozva a Bizottság meg fogja vizsgálni a finanszírozási lehetőségek bővítésének esélyeit **a médiaszabadságot és -pluralizmust, valamint a minőségi hírtartalmat és újságírást előmozdító kezdeményezések támogatása érdekében**, beleértve a készségek fejlesztését, az újságírók képzését, a hírszobák új technológiáit és az együttműködő adatközpontú platformokat is.

Az Alapjogi Ügynökségnek **a médiaszakemberek alapjogi szempontból való lefedettségét érintő eszköztára** ajánlásokat, tippeket és eszközöket kínál az újságírók számára az etikai kérdések – többek között a félretájékoztatás – etikai szempontú kezelésére.

3.5. A belső és külső információs fenyegetések elleni küzdelem a stratégiai kommunikáció révén

Az állami hatóságok által történő tájékoztatás és tudatosságnövelés a félretájékoztatásra való reagálás szerves részét képezi. A stratégiai kommunikáció – a felderítés és az adatelemzés mellett – megfelelő tájékoztatási tevékenységeket igényel a hamis narratívák elleni fellépéshez. A 3.1. szakaszban meghatározott intézkedések pontosabbá és időszerűbbé teszik az online információk feltárását és elemzését, és elősegítik az Európáról és az uniós szakpolitikákról szóló stratégiai kommunikációt.

Ez különösen fontos, mivel az EU gyakran válik az intézmények, szakpolitikák, fellépések és értékek aláadását célzó dezinformációs kampányok áldozatává. E tevékenységek forrásai lehetnek belföldi vagy külső, a magán- vagy a közszereplők, akik tevékenységüket mind az EU területén, mind pedig harmadik országokban végzik. Amint azt már megjegyeztük, felismerve a szóban forgó kihívás egyik fontos dimenzióját, 2015-

⁴⁸ A közszolgálati műsorszolgáltatás tekintetében konkrét részletes iránymutatások vannak érvényben (A Bizottság közleménye – Az állami támogatás szabályainak a közszolgálati műsorszolgáltatásra történő alkalmazásáról (HL C 257., 2009.10.27., 1. o.)). A tervezett támogatás típusától függően, a kutatási, fejlesztési és innovációs támogatásokra vonatkozó iránymutatások (A Bizottság közleménye – A kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszere (HL C 198., 2014.6.27., 1. o.)), valamint az általános csoportmentességi rendelet (A 2017. június 14-i (EU) 2017/1084 bizottsági rendelettel (HL L 156., 2017.6.20., 1. o.) módosított, a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról szóló, 2014. június 17-i 651/2014/EU bizottsági rendelet (HL L 187., 2014.6.26., 1. o.)) szintén meghatározóak lehetnek.

⁴⁹ Állami támogatások átláthatósága nyilvános keresőoldal:

<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?id=changeLanguage>.

ben az Európai Külügyi Szolgálat keretében létrehozták a keleti stratégiai kommunikációval foglalkozó munkacsoportot, amelynek feladata Oroszország folyamatos dezinformációs kampányainak kezelése. Hasonlóképpen, az Európai Unió Helyzetelemző Központján belül 2016-ban létrejött a hibrid fenyegetésekkel foglalkozó uniós információs és elemzőcsoport, amelynek célja, hogy nyomon kövesse és kezelje a politikai döntések befolyásolását célzó politikai döntéseket az EU-ban és a szomszédságában. Ezek az intézmények, valamint a hibrid fenyegetések elleni küzdelem nemrégiben létrehozott európai kiválósági központja a megerősített európai reagálás alapját képezik⁵⁰, és fontos elemei az Európai Unió és a NATO közötti együttműködésnek az európai ellenálló képesség, koordináció és a hibrid interferencia elleni felkészültség javítása érdekében.

A Bizottság – az Európai Külügyi Szolgálattal együttműködve – fokozza stratégiai kommunikációs képességét azáltal, hogy megerősíti a félretájékoztatás megszüntetését célzó kommunikációs tevékenységeinek belső koordinációját.

A Bizottság az Európai Külügyi Szolgálattal együttműködve kiterjeszti ezt az együttműködést, megosztja az ismereteit és tevékenységeit más uniós intézményekkel, valamint megfelelő mechanizmus révén a tagállamokkal. A hálózat fel fogja használni a 3.1.2. szakaszban említett, a félretájékoztatásról szóló biztonságos online platform által összegyűjtött adatokat az Európáról szóló hamis narratívák elleni fellépésre és az EU-n belüli és kívüli félretájékoztatás kezelésére irányuló tájékoztatási tevékenységek kidolgozása érdekében.

A Bizottság és az Európai Külügyi Szolgálat a tagállamokkal együtt további lehetőségeket fog feltárni a stratégiai kommunikációs válaszok és más mechanizmusok kidolgozására az ellenálló képesség javítása, valamint a külföldi kormányok által az uniós polgárok és szervezetek kárára folytatott szisztematikus dezinformációs kampányok és hibrid interferencia elleni küzdelem érdekében.

A Bizottság az Európai Külügyi Szolgálattal együttműködve júniusban jelentést tesz a hibrid fenyegetésekkel – többek között a kiberbiztonsággal, a stratégiai kommunikációval és a kémelhárítással kapcsolatos területeken – való fellépés lehetőségeinek megerősítése terén elért eredményekről.

4. KÖVETKEZTETÉS

A szigorú szakmai előírásokon alapuló, jól működő, szabad és plurális információs ökoszisztéma nélkülözhetetlen az egészséges demokratikus vitához. A Bizottság figyelemmel kíséri a nyitott és demokratikus társadalmainkra vonatkozó félretájékoztatás jelentette veszélyeket. Ez a közlemény átfogó megközelítést mutat be, amelynek célja, hogy az átláthatóságon és a magas színvonalú információk előnyben részesítésén alapuló digitális ökoszisztémák előmozdítása, a polgárok félrevezető információkkal szembeni felvértezése, valamint demokráciáink és politikai döntéshozatali folyamataink védelme révén az említett súlyos veszélyekre reagáljon. A Bizottság felkéri valamennyi érintett szereplőt, hogy jelentős mértékben fokozzák erőfeszítéseiket a probléma megfelelő kezelése érdekében. A Bizottság úgy véli, hogy a fent körvonalazott intézkedések –

⁵⁰ *A hibrid fenyegetésekkel szembeni fellépés közös kerete – európai uniós válasz*, Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, JOIN (2016) 18 final, 2016. április 6., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=en>.

amennyiben hatékonyan hajtják végre azokat – jelentősen hozzájárulnak majd az online félretájékoztató felszámolásához. A Bizottság azonban folytatja munkáját.

2018 decemberében a Bizottság jelentést készít az elért haladásról. A jelentés azt is megvizsgálja, hogy szükség van-e további intézkedésekre a körvonalazott intézkedések folyamatos nyomon követésének és értékelésének biztosítása érdekében.